

»interventionsrätt» eller deras inbördes förhållande. Han har dock givetvis ej kunnat undgå att beröra den motsättning mellan suveränitet och interventionsprincip, som fanns och ofta kom att utgöra ett brydsamt spörsmål vid fördragsunderhandlingarna. Men härvid förefaller det, som om förf. skulle ge en allt för summarisk eller snarare dunkel förklaring. Den torde nämligen ej blott vara svårbegriplig utan även vilseledande. Förf. påpekar (sid. 122, jfr sid. 150), att man ansåg sig kunna hävda bägge principerna samtidigt, och säger, att den »saken är förklarlig, om man erinrar sig det naturrättsliga åskådningssättet, som förutsatte ett rättstillstånd mellan de enskilda redan före samhällsbildningen». Någon ytterligare förklaring får man ej till detta oklara påstående, att det »naturrättsliga åskådningssättet» skulle kunna överbygga klyftan mellan kravet på »staternas absoluta frihet och oberoende» och »rätten till ingripande med maktmedel mot den [stat] som ... hotade att störa freden».

Den senare avdelningen av arbetet inledes av en välskriven karakteristik av tsar Alexander och en redogörelse för hans idéer, varefter en rent historisk relation av Parisfrederna, Wienkongressen, 1815 års stormaktsförbund och de olika kongresserna följer. Framställningen föres, som naturligt är, fram till tsar Alexanders död 1825.

Hela detta parti av boken, för vars innehåll det ej finnes skäl att här närmare redogöra, skildrar ingående den s. k. heliga alliansens tidsperiod samt uppvisar på ett klart och övertygande sätt, vilka svävande former och vilket ofta oklart innehåll denna stormaktssammanslutning till fredens bevarande hade. Härav framgår ock tydligt de stora och avgörande olikheter, som äro rådande mellan »1815 års fredspolitik» och det nuvarande nationernas förbund, en olikhet, som det finnes all anledning att teckna sig till minnes.

Landberg har sökt och på det hela taget väl lyckats att i sitt arbete förena en populär och lättläst form med en vetenskaplig noggrannhet och en tillfyllestgörande dokumentering. Boken är värd uppmärksamhet och kan helt säkert komma till god användning vid den högre undervisningen.

G. H.

E. v. BECKERATH: *Wesen und Werden des fascistischen Staates*. Verlag Springer, Berlin 1927.

Den rikhaltiga litteraturen rörande den italienska fascismen präglas tämligen sällan av viljan, än mindre av förmågan till lidelsefri analys. Till de få arbeten, som fylla högt ställda krav på vetenskaplig objektivitet, hör otvivelaktigt det föreliggande. I sällsynt ringa grad är Beckeraths framställning färgad av politiska värdeföreställningar. Likväl består hans arbete icke i en torr och färglös redogörelse för det faktiska händelseförloppet, det utgör tvärtom en

livfull och av starkt personligt intresse buren skildring av de väsentliga faktorerna i fascismens utvecklingshistoria. På det knappa utrymmet av 155 sidor har författaren lyckats giva en klar och åskådlig bild av orsakerna till fascismens framträdande och seger samt av den fascistiska statens organisation, sådan den på sommaren 1927, då den grundläggande »korporativa» lagstiftningen genomförts, var gestaltad. I allmänhet har förf. måst nöja sig med att skissera utvecklingens huvuddrag, men på de avgörande punkterna har han icke försummat detaljerna. Knappast i något annat arbete torde fascismen ha gjorts till föremål för en samtidigt så levande, så genomtänkt och så objektiv undersökning.

I de första kapitlen redogöres för fascismens tidigare utveckling och förf. söker utreda de närmare och fjärmare orsakerna till rörelsens seger. Man fäster sig här särskilt vid analysen av sammanhanget mellan kommunism och fascism. Förf. gör, utan tvivel på goda grunder, gällande, att den kommunistiska rörelsen i Italien redan brutit samman, då fascismen framträdde som politisk maktfaktor. Fascismen har icke, såsom särskilt tidigare från fascistiskt håll gjorts gällande, räddat Italien från kommunismen, men väl har den tjänstgjort som koncentrationspunkt för de idéer och intressen, som känt sig hotade av den kommunistiska faran och efter de kommunistiska revoltförsökens misslyckande känt behov av samling kring nationella och konservativa ideal. Den starka kommunistiska rörelsen i Italien var sålunda den kanske viktigaste förutsättningen för fascismens utveckling. Med överlägsen skicklighet förstod den fascistiska ledaren att utnyttja reaktionen mot kommunismen, likaväl som missnöjet med fredsslutet och den växande oppositionen mot det i många stycken urartade parlamentariska systemet. Genom ett starkt hävdande av de nationella intressena och temperamentsfull kritik av det rådande systemet lyckades han, utan att binda sig vid något fast program, göra den politiska jordmånen beredd för marschen mot Rom.

Sedan fascismen erövrat statsmakten har den, betonar förf. skarpt, genomgått två väsentligt skilda utvecklingsfaser. Under den första perioden samarbetade fascisterna med andra parlamentariska partier, representanter för dessa intogs i kabinettet, och i stort sett förde Mussolini en moderat-konservativ politik, som framför allt siktade till landets finansiella sanering. Den för framtiden märkligaste reformen under denna period var 1924 års vallag, som tillförsäkrade det största partiet två tredjedelar av platserna inom parlamentet, och därigenom, i förbindelse med fascismens makt över statsförvaltningen, i själva verket tillförsäkrade partiet ett dominerande inflytande inom den nyvalda representationen; för att trygga genomförandet av denna lag måste halvt revolutionära medel tillgripas. Kort efter det nyvalen ägt rum på våren 1924 skedde mordet på Mateotti, oppositionen mot fascismen tillspetsades, och ett fortsatt samarbete med andra partier visade sig omöjligt. Efter en rad vare sig låtsade eller allvarligt menade försök att åstadkomma

samförstånd med de viktigaste oppositionspartierna beslöt då Mussolini på nyåret 1925 att fullständigt genomdriva den fascistiska diktaturen. Härmed börjar den nya äran i fascismens utveckling. All opposition undertryckes, genom en rad lagstiftningsåtgärder överföres den verkliga makten från parlamentet till ministären och inom denna till regeringschefen, staten och samhället omorganiseras i riktning mot absolut maktkoncentration hos det härskande partiet, som i sin tur endast blir ett smidigt redskap i partichefens hand. Krönet på denna utveckling är den korporativa lagstiftningen, varigenom i princip alla yrkesgrupper organiseras till under fascistisk ledning och statlig kontroll stående förband.

För den speciellt författningspolitiskt intresserade framstår det måhända som en brist, att förf. endast i största korthet redogör för de konstitutionella förändringar, som genomförts under fascismen, särskilt för de två lagar, som antogs på våren 1926 och som dels medförde, att regeringschefen erhöll en dominerande ställning såväl mot ministären i övrigt som mot parlamentet, dels att lagstiftningsmakten i realiteten i stor utsträckning frånrycktes parlamentet. Särskilt lagen av den 31 januari 1926, som ger regeringen rätt »att besluta rättsnormer» och som i själva verket helt kullkastar grunderna för den gamla författnings bestämmelser om lagstiftningsmakten, synes ha varit värd ett utförligare omnämnande. Däremot redogör förf. ingående för korporationslagstiftningen, vilken ju också är den ojämförligt mest originella och genomgripande nydaning, som åstadkommits under det nya systemet.

Den sakliga redogörelsen kompletteras oavslutligt med klargörande analyser av de teoretiska föreställningar, som knutits till fascismens praktiskt-politiska verksamhet och som småningom utkristalliserats i en slags auktoriserad fascistisk statsfilosofi. Dessa föreställningars heterogena ursprung och ofta motsägelsefulla karaktär betonas, samtidigt som deras betydelse som ideologiskt underlag för den härskande regimen framhålles. I grunden är det fascistiska statsidealet knappast förenligt med en utformad samhällsteori. I otaliga variationer har också dess ledare predikat satsen att handlingen, förändringen, livet stå över varje norm och att fascismen, i motsats till andra politiska rörelser, är av principiellt dynamisk karaktär. En redogörelse för förf:s instruktiva och träffande, av mästerskap i koncentrationens konst kännetecknade undersökningar rörande fascismens statsfilosofiska inställning kan här ej komma ifråga. Ovanstående rader ha endast velat fästa uppmärksamheten på ett arbete, som i sällsynt grad förenar politisk aktualitet med vetenskaplig grundlighet och mognad.

H. T—n.